

KULTURA
LITERATURA
UNIBERTSITATEA
SOZIOLINGUISTIKA

KULTURA

JESUS ETXEZARRAGA

JARRAIPENAZ

Nafarroa eta Euskal Autonomi Elkarteko hizkuntz politikaren arduradunek, lehen aldiz, Ifar eta Hegoaldeko euskararen osasun-egoeraren ikerketa bat ezagutarazi dute, non beste jakingarri askorekin batera ondorio hauxe gailentzen den: hizkuntz politika batek euskararen sustapena bultzatzen duen lekuan, euskarak bere argi-ilun guztiakin ere, aurrera darrai, mantenduz, sendotuz eta eremu berriak irabaziz. Hala ere ez dago harrokerietarako arrazoirik: euskal elebidunak, hau da euskara eta erdara bat dakitenak, ez dira % 21 baino gehiago. Euskararen etorkizunaren segurantzarik handiena, ikerketa honek dioenez, gaur egungo euskaldunberrien esku dago, eurek segurtatu behar lukete-eta beren semeek euskara er-

dara bezain erraz erabil dezatela, euskararen transmisioa familia barruan bultzatuz. Bestela, datuetatik aparte, gomen-dioak nahiko arrazoizkoak dira, batzuetan Peruren egiak badirudite ere: euskaldunzahar nahiz berrien belaunaldien arteko transmisioa segurtatu, lagun gehiago euskaldundu, euskaldun-berrien hizkuntz maila hobetzeko bitartekoak jarri, instituzio eta erakundeetan euskararen erabilera erraztu, eta guzti horretarako giza eta diru-errekutsoak jarri.

Orain dela lau bat urte egin zen ikerketa hau argitaratu denean, sarri askotan helduen euskalduntzerako instituzioak ailegatzen ez diren tokietaraino heltzen den AEK erakundea, us-tez punturik nagusienetan egina zegoen akordioa burutu ezin-nik dabil Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailarekin. Administra-zioak euskal-tegi bakoitzari bere nortasun juridiko propioa es-katzen dio, eta Koordinakundeak nahiago du euskal-tegi guz-tien gainetik dagoen erakundearen nortasun juridikoa osotasu-nean errekonozitzea. Irakasleen homologazioak ere, azken xe-hetasunetaraino joz gero, emango du zereginik, honelakoetan gertatzen ohi denez, aurrez aurre jartzen baitira administrazioak bere akordioetarako duen legeak behartutako arauen ezinbes-teko aplikazioa, eta modu askoz espontaneoago batez sortu eta hedatu den koordinakunde honek bide estu horietatik sart-zeari dion erresistentzia. □

TELEBISTAREN ETORKIZUN HURBILAZ

Azkenik, Nafarroako Gobernuak Nafar Parlamentuko agin-dua bete du, eta Euskal Telebista Nafarroan modu egoki batez jaso dezaten akordioa hartu. Txarka ere, hobe berandu ezer ez baino. Akordioa hartu eta gero bailiabide tekniko eta ekonomi-koak jartzen badira erabakitakoa egiatan bete dadin, nafarre k Euskal Telebista behar besteko kalitatez jasoko dute, eta Eus-kal Telebistak ere hain beharrezko duen dimentsioa sendotu-ko du.

Azken hauteskundeak egin eta egun gutxitara onartu zuen Euskal Telebistaren normalizazio hau, baina azken hauteskun-

deak izan daitezke baita Euskal Telebistarentzat kezka-iturri. Jakina denez, diru publikotik bizi diren telebista autonomikoek FORTA elkartearen bidez jotzen dute zenbat eta garestiagoa den telebista-produktuen merkatura, bakarka ezinezkoa zaiena elkarturik lortuz: futbola, zinema, programen produkzioa, albiste-zerbitzuetarako egitura amankomunak eta abar.

Alderdi Popularrak Espainian hartu duen gorakadaz eta zenbait komunitate autonomotan jaso duen aginteaz, argi dauka ez duela mantendu nahi estatuan zehar diren telebista autonomikoen gaur egungo egoera hau, ezta beren publikotasuna.

Oraindik orain legeagatik ezin duen pribatizazioa du helburu, eta lege-markoa aldatu bezain laster horretara joko omen du batere ezbairik gabe. Kontratu-programa bat begibistan duela-rik, horrelako aldaketa batek Euskal Telebistari lekarkion kaltea ikusteko dago oraindik. Agian inoizko ikuslego eta hedapenik handiena lortu duen unean Euskal Telebistak ustekabeen aurkitu du erronka berria: telebista pribatuen etorrerak ekar zezakeen gainbehera ezin hobeto gainditu ondoren, zenbait telebista autonomikoren balizko pribatizazioa nola irentsi.□

MAKETOAK BERRIRO

Gabriel Arestiren lagunmina izan, eta bere tertuliaren bat edo beste aldi hartako tramankuluz grabaturik altxor legez gordetzen duen Angel Ortiz Alfau idazle erdaldunak zuzentzen duen Bilboko Udalaren «Bilbao» aldizkariaren ekaineko alean aurki daiteke duela justu orain 100 urte, 1895eko otsailaren bigarren egunean, estreinatu zen R.M. Azkueren «Vizcaytik Bizkaira» antzezlanaren lehen emanaldiak nolako burutazioak sortarazi zizkion Sabino Aranari. «Bizkaitarra» aldizkarian egun gutxitara azaldu zuenez, Sabino Aranak Euskal Teatro Nazionalaren sorrera ikusi zuen emanaldi hartan.

Iturribide kaleko Patronatoan egin zen estreinaldia. Emakumeak sarrera debekaturik izan zuten, eta Sabino Aranak idatzi zuenez, asko poztu zuen seirehun eta piku ikusleren artean

apaiz batzuk egoteak, ez horrenbeste ostera, hainbat ikusle maketo izateak. Maketotasun edo maketokeria hauek ez dira harritzekoak duela ehun urteko Sabino Arana batean. Hori, duela hogeitau urte hil zen Gabriel Arestik ere ulertuko zuen seguru-erik.

Egun gutxi delarik ordea, musika-talderik serioenak berberena giroa errebindikatzen dutenean, berbenetatik sekula aterara behar ez zuen Egan Berriko kantariak, Xabier Saldiasak, maketoen kontuak aipatu zizkigun talde berriaren diskaren aurkezpenean, Mixel Labegerieren kantu enblematiko bat zapuztu eta Donostiako azken hauteskundeetako emaitzak komentatuz: «Besteek irabazi dute. Nola edo hala maketoak geureganatu behar ditugu». Eskerrak, hain kausa onerako, Xabier Saldiasak —Jainkoak gorde dezala bere inozentzia anakronikoan urte askotarako— runba eta dantza espainolen tabua apurtzea agindu digula.□

ETXEAN GOZO

Hego Euskal Herriko Aurrezki-Kutxen Federazioak kultur sektoreari buruz egin duen ikerketa batek dioenez, euskal herritar bakoitzak 50.000 pezeta kontsumitzen ditu urtero kulturaren eta aisian. Diru-kopuru honen multzoan pertsona bakoitzako batezbeste irakaskuntzan gastatzen duena ere sartzen da. Gastatzen dugun guztiaren % 6.

Geure buruaz bestelako iritzirik baldin badugu ere, euskaldunik gehienok ez dugu batere lehiarik museo, arte-erakusketa, liburutegi edo hitzaldietara joateko. Ikuskizunak —asteburuetan badira hobe— piska bat maiteago ditugu, baina hala ere, gure kultur egarria etxe-barruan asetzen dugu: filmeak ikusi telebistan, musika entzun, edo irakurri, egunkariak gehienbat, zereñ aisialdian sekula ezer irakurtzen ez dutenak erdiak baino gehiago dira. Hamarretik zortzi telebista-jaleak gara. Ez da harritzekoa Abraham de Amezagak egin duen eskaria: telebistaren menpekotasunean erori ez direnen mobilizazio eta elkartasuna teledependientziaren kontra.□